

40 vragen aan Lisette de Zoete

Lisette de Zoete (32) is heel veel: illustrator, vrouw, fotograaf, geliefde, kunstenaar, lesbisch, boekenmaker en vriendin. En dit alles doet ze bevlogen. Gewoon omdat er voor haar geen andere manier is. Autonomie is het woord dat het meest bij haar past. Als mens en als kunstenaar. Een interview met Lisette voelt binnen een paar minuten als een stevige sessie bij een therapeut. Zonder nadenken en zonder omwegen springt ze gelijk in het diepe, dit zonder elitair of maar enigszins gekunsteld te doen. Haar wonderde wereld wordt geleid door de liefde, door vrouwen van naam en faam en door basale ingevingen. Portret van een grande dame in wording.

TEKST Franc Craanen
FOTOGRAFIE Petra Pijlgroms
VISAGIE Tynke Jeeninga

Kunst is mijn taal

1 Waarom is kunst zo belangrijk voor jou?

'Het is mijn taal geworden. Omdat ik me daar heel lang alleen maar in heb kunnen uitdrukken. Het is een gevoelswereld die ik als vanzelfsprekend neem en waar ik vanuit moet communiceren.'

2 Is dit niet een beetje treurig?

'Een beetje wel, maar ik heb er geen blijvend geestelijk letsel aan overgehouden. Het heeft mij juist mijn eigen stijl gegeven. Mijn kunst komt voort uit de dagboeken die ik als kind en tiener bijhield. Het waren plakboeken, kleine kunstwerkjes op zich, besef ik nu later.'

3 Waar schreef je over in je dagboeken?

'Over alles wat ik deed, wilde en droomde. Denk nou niet dat het allemaal heel spannend en hoogdravend was, want ik meldde ook gewoon dat mama lekker gekookt had hoor. Tussen de kleine dingen door lispelde ik wel al over kunst en de dingen mooi maken.'

4 Hoe zou je jezelf omschrijven?

'Mensen zeggen wel eens tegen mij dat ik zo diepzinnig ben, maar ik doe gewoon zoals ik ben. Ik heb juist een broertje dood aan van die opgeklopte diepzinnigheid en dat vage spirituele geklets om uiteindelijk niets. Ik zie heus de magie in de gelaagdheid van mensen en het leven, maar als ik voor mezelf spreek kan ik alleen maar zeggen dat ik vooral heel hard werk. Kunst is gewoon keihard werken.'

5 Hoe vaak werk jij?

'Ik werk altijd maar ik zie het niet als werken. Als ik even niet in mijn atelier ben doe ik overal inspiratie op. Dit werk is mijn leven en dat vind ik heerlijk.'

6 Wat voor een kind was jij?

'Ik was wel een beetje een wonderlijk kind. Niet omdat ik zo graag apart wilde zijn maar omdat ik mijn eigen weg wilde en moest gaan. Er was geen houden aan.'

7 Werd jij dan niet gepest op school?

'Op de basisschool niet, maar in de eerste jaren op de middelbare school wel. Toen ik bleef zitten in de tweede klas was dat een zegen want daarna kwam ik in een klas met meer gelijkgestemden.'

8 Was je een eenzaam kind?

'Achteraf gezien wel maar ik vond mijn vorm wel in het lezen en schrijven op mijn tienerkamertje daar in het keurige Soest.'

9 Wanneer ontdekte je dat je op vrouwen viel?

'Het is bijna gênant om te zeggen, maar bij mij viel het muntje tijdens het zien van de film *Nell* met Jodie Foster. Niet dat ik haar gelijk zo aantrekkelijk vond, maar haar zonderlinge binnenwereld herkende ik wel. Het ontwikkelen van een eigen taal, haar wilde puurheid, daar hou ik van. En mijn puurheid ging uit naar vrouwen.'

10 Accepteerde je het lesbisch zijn meteen?

'Nee, helemaal niet zelfs. Ik was 15 en besloot mezelf drie jaar de tijd te geven om hierover heen te groeien. Ik weet nog dat ik de gedachte

van het lesbisch zijn heb weggedrukt om tegen de muur aan te trappen. Het moest weg.'

11 Waarom wilde je niet lesbisch zijn?

'Dat weet ik nog steeds niet. Mijn ouders waren heel ontspannen en mijn vrienden eigenlijk ook. Als er een jongen uit de kast kwam dan was ik de eerste die hem bemoedigend toesprak dat het allemaal in orde was. Voor mezelf vond ik dat lastiger. Ik denk toch dat ik niet wilde opvallen of anders zijn. Ik denk dat de pubertijd mij ook wel in de weg heeft gezeten en dat pesten in de eerste twee jaar op de HAVO ook.'

12 Hoe lang heb je het zogenaamde heteroleven volgehouden?

'Absurd lang! Ik kreeg op een gegeven moment zelfs een vriendje. De buurjongen natuurlijk. En daar ben ik vier jaar mee samen geweest.'

13 Hoe deed je dat dan?

'Het ging toch een soort vanzelf. Hij was een lieve makkelijke jongen die ik mee kon slepen naar concerten van Tori Amos. Waar moest ik voor mezelf mee weggelopen als ik het uit zou maken? Dat durfde ik niet. Ik wilde mezelf bewijzen dat ik wel met een jongen kon zijn.'

14 Waar komt die bewijsdrang vandaan?

'Dat zit heel erg in mij. Soms op het irritante af. Als ik ergens van overtuigd ben dan kan ik echt doorjammeren en ben ik echt niet leuk. Achteraf ben ik echter nooit te beroerd om mijn ongelijk toe te geven. Ik ben echt een Ram die altijd heeft moeten vechten om te komen waar ik ben en waar ik heen wil. Niets is vanzelfsprekend tot mij gekomen.'

15 Hoe ben jij uiteindelijk uit de kast gekomen?

'Ik heb heel lang gewacht, tot mijn 25ste. Ik schreef al tijden met Nina Hagen, mooie handgeschreven brieven over en weer. Het was een open lijn waarin ik echt mezelf kon zijn. Nina vindt niks raar dus ik kon alles schrijven. Over mijn lesbische gevoelens schreef ik echter nooit en toch pikte ze het op. Zonder mij er direct op aan te spreken heeft ze mij in contact gebracht met Lorette, mijn grote liefde.'

16 Hoe is dat precies gegaan dan?

'Nina kende Lorette en zij heeft mij min of meer haar richting in geduwd en ervoor gezorgd dat we elkaar daadwerkelijk ontmoetten. Toen ik Lorette zag wist ik dat er geen houden meer aan was.'

17 Hoe kom je trouwens in hemelsnaam in contact met opera/punk zangeres Nina Hagen?

'Nina is natuurlijk een vrouw die zo voor haar vrijheid heeft moeten vechten. Ze is Oost Berlijn destijds gewoon uitgezet omdat men haar niet te hanteren vond en die authenticiteit, die wilde *drive* vond ik zo inspirerend dat ik haar wel moest schrijven. Ik herkende haar strijd en dat heb ik haar op haar *guestbook* op Internet laten weten. En daarop volgde een briefwisseling en een vriendschap die nog steeds innig voortduurt.'

18 Hoe reageerde jouw omgeving op het feit dat je lesbisch bleek te zijn?

'Heel goed natuurlijk.'

19 Heb je geen spijt dat je zo lang gewacht hebt om uit de kast te komen?

'Ik kon niet anders. Dit was mijn weg. Nina heeft me wel een handje geholpen om de weg wat sneller af te leggen. Gelukkig!'

20 Waarom is Lorette de mooiste vrouw ter wereld voor jou?

'Ze is totaal uniek. Iedereen is altijd diep onder de indruk van haar. Zo ook ik. Nog steeds elke dag. Haar eigenheid is ontroerend. Ik vind haar oneffenheden zelfs mooi. Lorette is niet in een hokje te plaatsen, ze hoort nergens bij, is zichzelf. Dat is waar ik van hou.'

21 Denk jij nooit in hokjes?

'Ik probeer het niet te doen. Ik hou van uitgesproken mensen, neem bijvoorbeeld punk. Ik vind het een *statement*, maar zodra het plaatje te nauwkeurig klopt, de spikes, de spelden en de zwerfhond, dan vind ik het al snel te gekunsteld, te bedacht. Daar krijg ik zelfs een afkeer van.'

22 Maar heb jij dan geen afkeer tegen de hele hedendaagse maatschappij?

'Aan de ene kant wel, maar ik wil aan de andere kant ook niet oordelen. Mensen zijn zoals ze zijn. Ik vind het wel essentieel dat mensen nou eens bewuster gaan leven. Hoe mensen nu met elkaar en met de natuur omgaan vind ik ronduit verschrikkelijk.'

23 Is die contradictie niet heel lastig in jouw hoofd?

'Ja behoorlijk. Vorig jaar heb ik daar ook veel last van gehad. Zoveel dingen kloppen niet.'

24 Leg dat eens goed uit?

'Dat eeuwige denken, relativiseren en herkauwen van mij is ook gekmakend. Het kost heel veel tijd en energie om alles goed op een rijtje te krijgen. Dus ik heb de laatste maanden de knop omgezet zodat ik weer dingen maak. Als ik dat niet had gedaan blijf ik protesteren met mijn werk en het moet meer, veel meer zijn dan dat.'

25 Wat moet jouw werk weerspiegelen?

'Wie ik ben. En waarvoor ik sta. Het hoeft geen *easy ride* te zijn. Ik ben waarschijnlijk niet zo van de makkelijke weg kiezen. Niet omdat ik dat niet wil, godbetere dat het me soms heerlijk lijkt om het makkelijker te hebben, maar simpelweg omdat ik het niet anders kan. Het is een kracht die groter is dan al het andere om mij heen.'

26 Vind je dat jij groot denkt?

'Dat hoop ik, maar weet ik niet altijd zeker. Ik weet wel dat iedere boerenpummel op Koninginnedag naar Amsterdam komt om helemaal los te gaan en alle mogelijke grenzen overschrijdt dan is het blijkbaar heel gewoon. Maar als een vrouw zoals Mathilde Willink toentertijd besloot om elke dag los te gaan, dan vindt men het raar en ongepast. En dat vind ik weerzinwekkend. Ik hou juist van het extravagante

Mijn puurheid ging uit naar vrouwen

en probeer dat te omarmen. Daarnaast doe ik zelf ook precies wat ik wil en leef mijn dromen, dus ja, misschien is dat groot denken.'

27 Zijn extravagantie en excentriciteit geen woorden die door de bourgeoisie bedacht zijn?

'Alles wat tegenwoordig niet in een kader, hokje of concept past, valt buiten de boot. En daarmee negeert men de interactie tussen hoofd en hart.'

28 Wanneer is iets echt?

'Ik probeer altijd naar de kern van de kwestie te gaan en niet te verzanden in sociaal wenselijk gedrag, of wat de massa doet. Veel dingen zijn namelijk aangeleerd.'

29 Verhoudt jouw echtheid zich tot de schone kunsten?

'Heel veel mensen gaan de kunst in omdat ze het wereldje zo interessant vinden, niet omdat ze iets kunnen of zelfs maar willen. Ik ben het gaan doen omdat het is wie ik ben. Kunst heeft mij ook echt gered. Het is het verlengde van mezelf en dat maakt het echt.'

30 Aan wie verkocht jij je eerste doek?

'Aan Marte Röling. Ik had op de HAVO een verslag over haar geschreven en daarom destijds contact met haar gezocht. Dat was het begin van een vriendschap. Jaren later, tijdens de academie, heb ik stage bij haar gelopen. Toen ze voor mijn doeken stond besloot ze er een te kopen en ik dacht dat ik zou sterven op dat moment. Marte Röling, een van Nederlands meest beroemde kunstenaressen koopt een doek van mij.'

31 En toen was je beroemd?

'Nee, zo is het niet gegaan. Ik heb absoluut regelmatig mooie opdrachten maar ik sta ook gewoon twee dagen per week als bijbaantje bij de AKO boekhandel op het station van Amsterdam. Een fijne financiële zekerheid maar ook een moment van bezinning. Alleen maar met kunst bezig zijn zorgt ervoor dat je gaat zweven en dat is niet goed voor mij. Ik moet soms even uit die esoterische wereld stappen om er later weer helder naar te kunnen kijken. Mijn werk is er alleen maar beter van geworden.'

32 Maar ben je bij de AKO niet die gekke kunstenaress?

'Zeker niet, er werken veel kunstenaars. Ik heb daar een hele leuke collega, een dame die mij eens zei dat ze me zo bijzonder vond. Toen ik haar antwoordde dat ik haar ook heel bijzonder vond, reageerde ze heel bescheiden en zei meteen dat zij niet van die mooie dingen maakte. En dat vind ik zo erg. Zij is een prachtige vrouw die de winkel cachet geeft. De manier waarop zij het wisselgeld overhandigt gaat met een gratie en kunstzinnigheid waar je u tegen zegt. Bijzondere mensen zijn overal.'

33 Waarom al die opvallende beroemde vrouwen in jouw vriendenkring?

'Ik weet het niet. Het loopt gewoon zo. Misschien is het herkenning van echtheid, van autonomie, maar dit klinkt wellicht wat hoogdravend.'

34 Wat is jouw grootste angst?

'Dat ik tot het uiterste ga en dat ik aan het eind van de rit moet concluderen dat dingen niet gelukt zijn.'

35 Waarom dat angstige scenario in je hoofd?

'Iemand zei ooit tegen mij: Lisette de Zoete uit Soest, wie had daar nou iets van verwacht. En dat is in mijn hoofd blijven hangen. Ik wil zo heel graag het tegendeel bewijzen.'

36 Waarom komen de dingen zo hard bij jou naar binnen?

'Ik ben een beetje overgevoelig, ben ik bang. Ik leef louter op gevoel en raak de hele dag verwonderd, geraakt en dus ook bezeerd door de dingen des levens. En ik krijg het er ook niet meer uit geramd.'

37 Wat maakt jou boos?

'De politiek en de moderne omgangsvormen. Bijna niemand is meer geduldig. Het valt me op dat alleen maar 'zijn' al een heel gevecht is. En dat maakt me niet zozeer boos, het is eerder verdrietig. Ik raak van mijn stuk door alle onechte dingen en mensen, door het dagelijks venijn en het opportunisme.'

38 Wat maakt jou gelukkig?

'Overvliegende ganzen, de vorm van ijskristallen, sprekende ogen, poëzie, natuur, intense momenten. Een blik van verstandhouding en herkenning tegen en van een volstrekt onbekende. Dat iemand zomaar naar je lacht, dat is heel bijzonder. Dat dingen zomaar gebeuren zonder vooropgezette gedachte. Daarom ben ik bij Lorette, zij is de puurheid zelve en daar kan ik nog wat van leren. Ik denk te vaak na over de dingen.'

39 Snap je het leven?

'Ja, dat denk ik toch wel. De zogenaamd logische dingen ontgaan mij echter soms. Het per se de auto moeten wassen op zaterdag snap ik echt niet.'

40 Wat zijn jouw plannen?

'Ik heb het afgelopen jaar meegewerkt aan het boek *Plan B* en dat was voor mij een startschot. Nu wil ik meer. Ik wil mooie boeken maken, waaronder een boek over sterke, pure vrouwen, en die gaan er komen ook, dat is een belofte aan mezelf en aan de wereld. Hoogdravend? Ja wellicht, maar dat mogen ambities en dromen best zijn vind ik.' ■